

مقاله پژوهشی: ارائه الگوی راهبردی اداره امور جوانان بر اساس گفتمان ولایت

فقیه، قانون اساسی و تجارب جمهوری اسلامی ایران

محمد باقر خرمشاد^۱، عزیز منصور^۲

تاریخ دریافت: ۹۷/۵/۲۳

تاریخ پذیرش: ۹۷/۹/۱۷

چکیده

انقلاب اسلامی ایران اندیشه علمی و نگرش بنیادین تازه ای را در رابطه با تحول و تغییر سطح نگرش زیستی و معنوی به جهان با دو شاخصه برجسته اسلامی - ایرانی ارائه داده بدین ترتیب در رابطه با منابع انسانی در زمینه مباحثی چون زن و جوان، مبنای نظری ویژه ای شکل گرفته و یک الگوی جدید و مستقل حکومتی و حاکمیتی ارائه شده که ایده جوان و انقلاب اسلامی از جوه برجسته آن محسوب می شود. در این مقاله ضمن تعیین شکاف بین وضعیت مطلوب و وضعیت موجود در زمینه اداره امور جوانان در صدد ارائه الگوی راهبردی جمهوری اسلامی ایران در این حوزه و ارائه برخی پیشنهادات کاربردی برای اصلاح امور هستیم. سوال اصلی این تحقیق ارائه الگوی راهبردی اداره امور جوانان بر اساس اندیشه و گفتمان ولایت فقیه و رویکردهای قانون اساسی (ارکان جهت ساز) و تجارب نظام جمهوری اسلامی ایران در این حوزه (ابعاد مدیریتی) است. در این تحقیق مطالعه کتابخانه‌ای و استناد به نظرات خبرگان گردیده است.

کلیدواژه‌ها: جوانان، ارکان جهت ساز، ابعاد مدیریتی، الگوی راهبردی، تجربیات.

۱. هیئت علمی و دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی

۲. دانشجوی دکتری مدیریت راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول با رایانامه : azizmansouri@hotmail.com)

۱. مقدمه

تجربه حضور جوانان در همراهی پیامبر اعظم (ص) برای اهداف و مأموریت الهی در مواجهه حق و باطل تجربه گراندگری است که امام راحل عظیم الشان نیز در پیروزی انقلاب اسلامی از آن بهره جستند. نقش جوانان در اداره امور کشور بعد از انقلاب اسلامی، فرماندهان جوان ۸ سال دفاع مقدس و تقدیم بیشترین شهدای جنگ تحمیلی از بین جوانان و نوجوانان و همچنین نقش جوانان در رشد و بالندگی علمی و فناوری کشور مهمترین دستاوردهای واگذاری مسئولیتها به جوانان در دوره مذکور بود. از آنجا که ارکان جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر قانون اساسی و ولایت فقیه است، بنابر این در این تحقیق تعامل مولفه های مذکور با متغیر اداره امور جوانان بررسی شده است. با ارائه الگوی راهبردی در اداره امور جوانان سهولت در تصمیم گیری در این زمینه بیشتر از پیش فراهم خواهد شد. این تحقیق با زمینه سازی عملیاتی شدن مولفه های ۹ گانه مدیریت راهبردی (دکترین، هدف گذاری، سیاستگذاری، برنامه ریزی، سازماندهی، هدایت، هماهنگی، پیاده سازی و اجرا، کنترل و ارزیابی) در امور جوانان ترویج علم در بخش اداره امور جوانان را نیز مهیا خواهد نمود. بدین ترتیب با ارائه الگویی که هدف این تحقیق است هدف گذاری، ارزیابی از خود و بازبینی و رفع نارسایی ها جهت دستیابی به افقهای روشنتر و پیشبرد امور جوانان امکان پذیر شده و به جای آینده ای نامشخص و مبهم به سمت هدف متعالی رستگاری بشر که هدف اصلی مکتب انسان ساز اسلام است، حرکت خواهد شد. تجربه گذشته ثابت نموده استفاده از الگوی مکاتب فکری لیبرال دموکراسی غرب در زمینه های مختلف مانند اقتصاد و علوم انسانی پاسخگوی نیازهای جوامع اسلامی نیست لذا ارائه الگوی اداره امور در حوزه های مختلف به طور عام و در حوزه امور جوانان به طور خاص ضرورت فوق العاده ای پیدا کرده است. به نظر می رسد در صورت عدم ارائه الگوی راهبردی در امور جوانان، این بخش گرفتار آسیبهایی مانند روزمرگی و پسرقت در مهمترین بخش سرمایه انسانی جامعه خواهد شد. بدون این تحقیق ارزیابی درستی از عملکرد گذشته در زمینه موضوع مورد نظر پژوهش نخواهیم داشت و عملیاتی شدن مدیریت در امور جوانان و ترویج علم در بخش اداره امور جوانان امکان پذیر نخواهد بود.

۲. پیشینه تحقیق

با وجود اینکه هیچ مطالعه علمی و دقیقا منطبق با عنوان این مقاله یافت نشده، ولی می توان یک سری پروژه‌های تحقیقاتی و پژوهشی سازمان‌ها و موسسات مرتبط با موضوع جوانان را در سازمان ملی جوانان، مرکز مطالعات جوانان و مناسبات نسلی در پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی، مراکز تحقیقاتی مرتبط با دانشگاه‌های کشور و مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما یافت.

در این پژوهش در مجموع ۸۴ عنوان رساله، مقاله و پروژه تحقیقاتی مرتبط با موضوع جوانان بررسی شده برای مثال آخرین پژوهش علمی نسبتا مرتبط با موضوع این مقاله، پژوهش مبتنی بر رساله دکترا تحت عنوان راهبردهای فعال سازی جوانان در راستای ارتقای اقتدار ملی ج.ا. ایران است که هدف آن پاسخ به این پرسش‌ها است که مناسب‌ترین راهبردهای فعال‌سازی جوانان در توسعه اقتدار ملی ج.ا. ایران کدام است؟ و مهم‌ترین نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای جوانان در این راستا چیست؟ بر اساس نتایج تحقیق، ظهور نسل چهارم جوانان کشور به عنوان نسل فناوری، متخصص و تحصیل‌کرده، مهم‌ترین نقطه قوت، بیکاری و کاهش فرصت‌های شغلی متناسب با تخصص و تحصیلات مهم‌ترین ضعف، پیشرفت‌های علمی جوانان کشور و ارتقای جایگاه علمی جوانان ایران در جهان، مهمترین فرصت و تهاجم فرهنگی مهمترین تهدید است. (خرمشاد و علیپور ۱۳۹۴: ۱۷۹)

۳. هابانی نظری

۳-۱. تعریف مفاهیم

۳-۱-۱. راهبرد

راهبرد در مباحث مدیریت در حوزه های مختلف اقتصادی، سیاسی و اجتماعی کاربرد بسیار متداولی دارد و به عنوان یکی از عناصر مهم مرتبط با مدیریت مطرح بوده و اساس تصمیم گیری‌های مدیریتی محسوب می شود و مدیریت موفق در یک سازمان، شرکت و یا حتی یک کشور، اغلب حاصل تدوین راهبردهای مناسب است (حسن بیگی، ۱۳۹۰: ۴۰-۳۹).

۳-۱-۲. جوان

جوان یک مفهوم کاملاً نسبی است، نه مطلق. هرچند همه افراد بشر دوره‌های کودکی، جوانی، میان‌سالی و پیری را می‌گذرانند، اما مدت هر یک از دوره‌ها در اجتماعات گوناگون و در ادوار زمانی متفاوت، فرق می‌کند. (مکارم شیرازی، ۱۳۷۲: ۱۰۲) جوانان به گروه سنی ۱۵ الی ۲۹ سال اطلاق شده و وجه اشتراک این گروه عبارت از تغییرات فیزیولوژیک، مسایل مبتلا به مانند اشتغال و ازدواج می‌باشد. جوانی، به عنوان مفهومی پویا برای یکی از مراحل زندگی و معمولاً با توجه به یکی از ابعاد زیستی، جمعیتی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی تعریف می‌شود. (مصوبه بیست و سومین جلسه شورای عالی جوانان مورخ ۸۴/۲/۷)

۳-۱-۳. گفتمان ولایت فقیه در حوزه جوانان

گفتمان غالب جمهوری اسلامی ایران است که برپایه اندیشه‌ها، آراء، نظرات، رهنمودها و تدابیر حضرت امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) و حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) شکل گرفته است و ریشه در آموزه‌های دینی و اسلام ناب محمدی (صلی‌الله‌علیه و آله و سلم) دارد و براساس اصل پیشرفته ولایت فقیه در تصمیم‌گیری‌ها و اداره امور کشور در حوزه امور جوانان برای مسئولان و کارگزاران نظام هدایت‌گر بوده و تصمیم‌ها و انجام فعالیت‌ها را در همه سطوح، همسو، هماهنگ و هم‌افزا می‌نماید.

۳-۱-۴. رویکردهای قانون اساسی در حوزه امور جوانان

مجموعه بایسته‌ها، نواهی، توصیه‌ها، چارچوب‌ها، جهت‌گیری‌ها و سایر مواردی است که رعایت آنها در اداره امور جوانان در اصول قانون اساسی تصریح شده و یا در مقدمه قانون اساسی به عنوان مبانی و چارچوب‌های قانون به آنها پرداخته شده است و از لحاظ ادراکی، شناختی و حرکتی هدایت‌کننده مسئولان و کارگزاران نظام باشد.

۳-۱-۵. الگوی راهبردی اداره امور جوانان

الگویی است که در آن ابعاد، مؤلفه‌ها، زیرمؤلفه‌ها و روابط بین آنها در فرایند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری برای اداره امور کشور در حوزه جوانان تعریف شده و می‌تواند به عنوان مدلی در اداره حکومت در حوزه پیش‌گفته بکار گرفته شود.

۳-۱-۶. اداره امور جوانان در جمهوری اسلامی ایران

منظور از اداره امور حوزه جوانان در جمهوری اسلامی ایران مجموعه تصمیمات، اقدامات و فعالیت‌های مدیریتی است که مسئولان و کارگزاران نظام ج.ا.ا. در حوزه پیش گفته در محورهای دکرترین، اهداف، سیاست‌ها، (ارکان جهت ساز) برنامه‌ریزی، هدایت، سازماندهی، هماهنگی، پیاده‌سازی و اجرا، نظارت، کنترل و ارزیابی (ابعاد مدیریتی) به منظور تحقق رسالت و اجرای مأموریت‌های فردی، سازمانی، بخشی، ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی به انجام می‌رسانند.

۷-۱-۳. ارکان جهت ساز

ارکان جهت ساز مشخصه غالب مکاتب با مفاهیم پارادایم تجویزی و رویکردهایی است که به نظام برنامه‌ریزی و مدیریت استراتژیک نگاه فرآیندی دارند و به همین دلیل اقدامات فرآیند برنامه‌ریزی استراتژیک را بر یک توالی منطقی تعریف و اجرا می‌کنند. به همین دلیل در اولین گام آنها به موضوع ارکان جهت ساز شرکت که ماموریت سازمان، چشم‌انداز و ارزش‌های کلیدی سازمان است می‌پردازند. (نصرتی کردکندی، پرویز، اینترنت ۱۶/۱۱/۱۳۹۷)

۱-۷-۳. دکرترین

مجموعه قواعد بنیادی شامل اصول و عقاید دینی یا علمی هدایت کننده قدرت ملی که دستگاهی از نظریات دینی، فلسفی یا سیاسی در ابعاد فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، نظامی و اقتصادی برای خط‌مشی دولت‌ها به‌ویژه در روابط بین‌المللی تشکیل دهد و هدایت کننده اقدام در پشتیبانی از سیاست‌ها و برنامه‌ها در جهت تامین اهداف بوده و نیز هدایت کننده عملیات در پشتیبانی از سیاست‌های سطوح مختلف باشد.

۲-۷-۳. اهداف

هدف مبنایی برای برنامه ریزی، سازماندهی، ایجاد انگیزه و کنترل است و نتایج مورد نظر را مشخص کرده و برای کسب نتایج ایجاد انگیزش می‌کند، و از طریق تدوین شاخص‌ها و معیارها، امکان ارزیابی عملکرد و پیشرفت را فراهم می‌نماید که خود علاوه بر فراهم نمودن امکان بهبود و رشد و تعالی، میزان کارایی و اثر بخشی سازمان را معین می‌کند.

۳-۷-۳. سیاست

سیاست‌ها تجلی اداره حکومت در عمل هستند و سامانه‌ای از بایدها، نبایدها، قوانین، سنجه‌های تنظیم مقررات، محدوده عمل و اولویت‌گذاری‌ها. سیاست‌گذاری، کلان‌نگر و مبتنی بر قانون و اقتدارآمیز بوده و دارای نگاه بلند مدت بدون تقید به زمان و بودجه است.

۸-۱-۳. ابعاد مدیریتی

هنری فایول، فرانسوی در نظریه مدیریت جدید خود گفت، همه مدیران، پنج وظیفه یا کار شامل برنامه‌ریزی، سازماندهی، رهبری، هماهنگی و کنترل را انجام می‌دهند. (رابینز، استیون ۱۳۹۶) در این تحقیق بحث پیاده‌سازی و اجرا نیز به عنوان جزء ششم ابعاد مدیریتی در نظر گرفته شده است.

۱-۳-۸-۱. برنامه‌ریزی

برنامه‌ریزی^۱ یک نظام تصمیم‌گیری و اتخاذ تدابیر و اقدامات هماهنگ است برای آنچه که در آینده انجام خواهد شد و کسی که آنرا انجام خواهد داد؛ در راستای نیل به اهداف و آینده مطلوب و اجتناب از آینده‌های نامطلوب. برنامه‌ریزی در ۳ سطح استراتژیک، تاکتیکی و عملیاتی انجام می‌شود.

۲-۳-۸-۱. هدایت

هدایت شامل شناخت و انتخاب طریق صحیح هدف و ارائه راه و روش و رهبری، راهنمایی و دلالت افراد به منظور رسانیدن آنان به مقصد است؛ و هدف از رهبری، ارتباط و ایجاد انگیزه و رغبت در زیردستان جهت دست یافتن به اهداف والا و پایداری در مسیر می‌باشد.

۳-۳-۸-۱. سازماندهی

سازماندهی^۲ فعالیتی ضروری، مستمر و مداوم برای نیل به هدف‌ها است و در آن، مسئولیت‌ها، اختیارات و وظایف واحدها، افراد و پست‌ها مشخص و نحوه هماهنگی و

۱. planning

۲. organizing

ارتباط بین آنها معین می شود و در خصوص چگونگی گروه بندی بهتر فعالیتها و منابع سازمانی تصمیم گیری می شود.

۴-۸-۳-۱. هماهنگی

هماهنگی^۱ شامل مجموعه ای از ساز و کارهای ساختاری و رفتاری برای توافق و مرتبط ساختن اجزای سازمان و ترکیب و همسو نمودن تصمیمات، وظایف و فعالیتها در راستای کسب اهداف مشترک و نایل آمدن به حداکثر مطلوبیت ممکن می باشد و از طریق سلسله مراتب فرماندهی، استاندارد کردن فعالیت های سازمانی و با هدف پیش بینی و مقابله با مسائل و مشکلات آتی، تشخیص و تعیین نقایص سیستم و شناسایی نظم موجود و تلاش برای حفظ آنها صورت می پذیرد.

۵-۸-۳-۱. پیاده سازی و اجرا

پیاده سازی و اجرا شامل به کارگیری تمامی ظرفیتها در پیاده سازی راهبردها، اجرای سیاستهای کلی و عملیاتی کردن هدفهای کوتاه مدت، راهبردهای وظیفه ای و سیاستهای اجرایی می باشد. پیاده سازی راهبردهای ملی نتیجه کارکرد مجموعه نظام و فرآیندها در سطوح مختلف نظام مدیریتی کشور است.

۶-۸-۳-۱. کنترل و نظارت

نظارت و کنترل، فرایند ایجاد و اجرای ساز و کارها و سلسله اقداماتی است در جهت پایش، آگاهی از محیط متغیر و هدایت صحیح استراتژی و اقدامات سازمان و اطمینان یافتن از مطابقت عملکرد واقعی با برنامه و استانداردهای از قبل تعیین شده، در راستای جلوگیری از انحراف عملیات نسبت به اهداف برنامه. و شامل چهار مرحله تعیین معیار، سنجش عملکرد، تشخیص و ارزیابی انحرافات و اقدامات اصلاحی می شود.

۴. چارچوب نظری

۴-۱. نظام آموزشی و جوانان

وضعیت تحصیل و آموزش عالی بعنوان یکی از معیارهای کیفیت جمعیتها مد نظر می باشد. جمعیت بی سواد نزد جوانان ۳/۵ درصد بوده با توجه به نرخ بیسوادی کل کشور که ۱۵/۲۵ درصد است، مشخص می شود که سواد در این گروه بالاتر از متوسط سایر اقشار است. (سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۱)

۴-۲. اشتغال جوانان

نیروی کار بعنوان یکی از منابع تولید ثروت در اقتصادهای مختلف معیاری برای سنجش قدرت اقتصادی کشورها تلقی می شود. نیروی جوان با اتکا به قدرت بدنی و انرژی سرشار خود بخش مهمی از نیروی کار در چرخه تولید ملی کشورها را تشکیل می دهد. نتایج طرح آمارگیری نیروی کار در پاییز سال ۱۳۹۱ نشان می دهد ۶۷/۱ درصد از جمعیت ۱۵ الی ۲۹ سال کشور بیکار هستند. این درحالی است که نرخ بیکاری در کشور در همین سال ۱۱/۲ درصد بوده است. (نتایج طرح آمارگیری نیروی کار پائیز ۱۳۹۱)

۴-۳. شاخص ازدواج جوانان

نرخ ازدواج بعنوان یکی از شاخص های سلامت اجتماعی بر اساس موازین دینی و عقلی مورد توجه بوده بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۱ معادل ۶۹ درصد از مردان جوان کشور مجرد هستند. میانگین سن ازدواج کشور طی سالهای ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰ به ترتیب برای مردان از ۲۴/۱ به ۲۶/۷ سال افزایش یافته و برای زنان نیز از ۱۹/۷ به ۲۳/۴ سال رسیده است. (سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۱)

۴-۴. تهاجم فرهنگی و هویت جوانان

با توجه به روند جهانی شدن و تهاجم فرهنگی غرب از طریق ابزارهایی مثل اینترنت و ماهواره توجه به نفوذ این رسانه ها در جمعیت کشور و بویژه در جمعیت جوان نیز بسیار

حائز اهمیت است. بر اساس اطلاعات سرشماری ۱۳۹۱ ضریب نفوذ اینترنت در جمعیت ۱۵ الی ۲۴ سال ۲۹/۱ درصد و خانوارهای واجد رایانه ۳۳/۴ درصد از کل خانوارهای کشور هستند. (همان منبع)

بر اساس تحقیقی که در سطح تهران با جامعه آماری ۳۳۰ نفر از مناطق ۲۲ گانه انجام شده نزدیک به ۶۹ درصد از پاسخگویان اعلام نموده‌اند که دارای ماهواره و حدود ۳۱ درصد فاقد ماهواره بوده‌اند. (ریبیعی، اسماعیلی، ۱۳۸۹)

۴-۵. الگوی رقیب در اداره امور جوانان

در دوره معاصر موضوع جوانان از چشم اندازهای گوناگون اغلب تحت تاثیر دیدگاه سکولار توجیه و تعریف شده است. این وضعیت تقابل مدرنیسم غربی و اندیشه الهی و دینی را به دنبال داشته است. سکولاریسم از نظریه هرم نیازهای اساسی انسان (معروف به هرم مازلو)^۱ برای بازخوانی حوزه جوانان استفاده نموده است. به موجب همین استدلال رفتار اقتصادی متفاوت افراد در مسیر و مراحل مختلف زندگی، می تواند اثرات قابل توجهی در عملکرد اقتصادی داشته باشد. (صادقی، ۱۳۹۱: ۷۶)

از همین رو گفتمان‌های مادی از تفسیر و تجزیه و تحلیل واقع گرای دیدگاه منحصر به فرد انقلاب اسلامی در حوزه جوانان ناتوان است. در قالب نظریه جوان در انقلاب اسلامی، این واقعیت را که چگونه باور و الگوی زیست جوانان یا به عبارتی سبک زندگی در مورد بسیاری از مسایل اساسی جامعه در جریان انقلاب اسلامی دچار دگرگونیهای وسیعی گردیده توجیه می شود. در ارتباط با تمرکز رقبا روی موضوعات مرتبط با جوانان، به عنوان مصادیق هشدارهای رهبری برای محافظت از سرمایه ملی نیروی جوان کشور در برابر انواع تهدیدهای خارجی می توان موارد زیر را ذکر نمود:

دفتر مرجع جمعیت که به عنوان یک موسسه خصوصی و غیر انتفاعی در ایالت واشنگتن آمریکا مستقر بوده و از سال ۱۹۲۹ فعالیت می نماید، در ژوئن ۲۰۱۵ کتابی را تحت عنوان آیا توافق هسته ای به نیروی کار جوان ایرانی کمک خواهد کرد؟ منتشر نمود. (F.Roudi، ۲۰۱۵) دکتر

جواد صالحی اصفهانی به عنوان یکی از محققان همکار موسسه بروکینگز در میز گردی که این موسسه بعد از وقایع انتخابات ۱۳۸۸ ایران در دومی ترتیب داده بود در مورد وضعیت جوانان در ایران گفت: جوانان کشور پس از ۱۷ سال تحصیل در مدرسه و دانشگاه اگر از شانس استخدام هم برخوردار شوند، بدلیل حقوق ناچیز امکان تشکیل خانواده نخواهند داشت. به نظر وی بیکاری و مشکلات پیش روی ازدواج جوانان جزو عوامل اصلی

نارضایتی جوانان از سیاستهای دولت در ایران است. (D. Salehi-Isfahani, ۲۰۱۰)

موقوفه کارنگی برای صلح بین‌المللی یک موسسه غیرانتفاعی خصوصی آمریکایی است که اندرو کارنگی میلیونر آمریکایی در سال ۱۹۱۰ تأسیس کرد. ویلیام جوزف برنز رئیس فعلی کارنگی، یک سیاست‌مدار آمریکایی است. آخرین سمت او، قائم‌مقامی وزارت امور خارجه ایالات متحده آمریکا بود. وی در مذاکرات هسته‌ای ایران با گروه ۵+۱ ایفای نقش کرده است. این مرکز هم در دسامبر ۲۰۱۷ پژوهشی را تحت عنوان ایران در دوره انتقال منتشر نموده و در این اثر به تغییرات جمعیتی ایران پرداخته شده است. به موجب گزارش مذکور نرخ باروری در ایران از سال ۱۹۸۰ تا ۲۰۱۵ به شدت کاهش یافته و ایران در دوره زمانی مذکور از گروه کشورهای جنوب آفریقا با نرخ باروری بیش از ۶ فرزند برای هر زن به گروه کشورهای اروپایی و چین با حدود ۲ فرزند برای هر یک نفر زن، منتقل شده است. همچنین بر اساس همین گزارش نیروی کار در ایران همزمان با کاهش نسبت جمعیت جوان کشور طی سالهای ۱۹۹۰ تا ۲۰۴۰ با افزایش شدید جمعیت سالخورده و تعداد بازنشسته‌ها در همین دوره روبرو خواهد بود. (Cincotta, R. & Sadjadpour, K., ۲۰۱۷)

۴-۶. نهادسازی در حوزه جوانان در ج.ا.ایران

هر چند طرح مسئله نهاد سازی در حوزه جوانان با تأسیس شورای عالی جوانان ۱۳۷۱ آغاز شده بود، لکن بسط و گسترش آن در قالب ایجاد و توسعه سازمانهای غیردولتی جوانان، سازمانهای دولتی و سازمانهای عمومی و آنهم به شکل رسمی و قانونی اش را می توان در چارچوب زمانی برنامه پنجساله سوم مشاهده کرد. اگر به محتوای ماده ۱۵۷ قانون

- برنامه سوم توسعه رجوع شود، این نکته؛ یعنی نهادسازی به سود جوانان، به وضوح مطرح شده است. تعدادی از نهادهای حاصل فرآیند مذکور شامل موارد زیر هستند:
- تشکیل کمیته امور بانوان و جوانان در دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام (آذر ماه سال ۱۳۷۶)
  - تأسیس مرکز ملی جوانان ۱۳۷۸
  - تبدیل مرکز ملی جوانان به سازمان ملی جوانان ۱۳۷۹
  - تأسیس خبرگزاری دانشجویان ایران ایسنا ۱۳۷۸
  - تأسیس و راه اندازی سازمان دانش آموزی ۱۳۷۸
  - تأسیس مجمع ملی جوانان ۱۳۸۳
  - حمایت از تأسیس و راه اندازی مراکز مطالعات جوانان در دانشگاهها ۱۳۸۳ تاکنون
  - حمایت از تأسیس بیش از ۲۰۰۰ سازمان غیر دولتی جوانان ۱۳۸۳-۱۳۷۷
  - تشکیل فراکسیون جوانان در مجلس (۶ تیر ۱۳۹۱)
  - مشاوران جوان دولتهای نهم و دهم (مرداد ۸۴ تا مرداد ۹۲)
  - وزارت ورزش و جوانان ۸ دیماه ۱۳۸۹

۵. جوانان در گفتمان ولایت فقیه

صحیفه نور بعنوان مهمترین منبع تاریخ مدون انقلاب اسلامی و بازتاب مبارزات امام خمینی(ره) منعکس کننده بیانات رهبری انقلاب اسلامی در مورد جوانان است. صحیفه نور در ۲۲ جلد، دوره زمانی پیش از ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ تا ۱۳ خرداد ۱۳۶۸ را پوشش می دهد. در فهرست موضوعی مطالب موجود در صحیفه نور یک بخش مستقل بیانگر موارد مرتبط با جوانان است. (راهنمای دوره ۲۲ جلدی صحیفه نور، ۱۳۷۲: ۱۴۷) در مجموع ۳۲۸۶ بار موضوع جوانان در صحیفه نور مورد توجه قرار گرفته است.

در نگاه امام راحل تحول درونی و هویت یابی قشر جوان ریشه در اراده خداوند داشت و از این رو به صراحت فرمودند:

«این تحول روحی که در جوان‌های ما پیدا شد، دست خدا بود، بشر نمی‌تواند در ارواح مردم این طور مؤثر باشد. (صحیفه امام، ج ۹: ۴)

امام خمینی (ره) در ارتباط با جوانان می‌فرماید: این جوان‌هایی که در آتیه باید این مملکت را حفظ کنند، این مملکت را اداره بکنند، اینها باید درست تربیت بشوند و اصلاح بشوند. (صحیفه نور ج. ۱۰: ۴۲۹)

امام خمینی (ره) در وصیت‌نامه الهی سیاسی خود نیز ۳۰ بار کلمه جوانان، ۹ بار کلمه جوان، ۵ بار جوانی، ۲۳ بار نسل را به کار برده در بخشی از آن می‌فرماید:

جوانی خود را در راه خداوند و اسلام عزیز و جمهوری اسلامی صرف کنید تا سعادت هر دو جهان را دریابید. (متن کامل وصیت‌نامه الهی سیاسی امام خمینی ره، ۱۳۶۸: ۲۲-۱)

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) نیز در مناسبت‌های مختلف در این حوزه مطالبی به شرح زیر بیان فرموده‌اند (این مطالب از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی سید علی خامنه‌ای مدظله‌العالی اقتباس گردیده است):

آینده این انقلاب، آینده این نظام و این کشور به برکت اسلام، یک آینده بسیار روشن و درخشانی است. کسانی که باید این آینده را شکل بدهند، عمدتاً شما جوانها هستید. (۱۳۷۳/۸/۱۱)

این کشور و آینده آن متعلق به جوانان است و شما باید بار این مسوولیت سنگین و پر افتخار را به سر منزل مقصود برسانید. (۱۳۹۲/۲/۱۰)

شأن نسل جوان کنونی انقلاب، بالاتر از جوان نسل اول انقلاب است زیرا جوان امروز با وجود آنکه پیروزی انقلاب و مسائل بعد از آن را ندیده و در معرض انواع آسیب‌های ناشی از فضای مجازی و ماهواره‌ها نیز قرار دارد اما متدین است و پای انقلاب ایستاده است. (۱۵/۱۲/۱۳۹۲)

۶. رویکردهای قانونی

سهم عمده از تعهدات متقابل دولت و شهروندان که بر اساس فصل اول، سوم و چهارم قانون اساسی ج. ا. عموماً تحت عنوان اصول کلی حقوق ملت و موضوع اقتصادی ترسیم شده است معطوف به چه کسانی است؟ محورهایی چون حقوق انسانی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی (اصل ۲۰) با موضوعاتی همچون خانواده (اصل ۴۳ و ۱۰)، مسکن

(اصل ۲۲)، اشتغال (اصل ۲۲)، ازدواج (اصل ۱۰)، آموزش عمومی (اصول ۳ و ۳۰)، آموزش عالی (اصل ۳)، آموزش و پرورش (اصل ۳۰)، امر به معروف و نهی از منکر (اصل ۸)، فضایل اخلاقی (اصل ۳)، دفاع ملی (اصل ۳)، آزادیها (اصول ۳ و ۲۴ و ۲۶) مشارکت سیاسی (اصول ۶ و ۷)، بیمه (اصل ۲۹)، تامین اجتماعی (اصل ۲۹) و بالاخره جایگاه حقوق عمومی (اصل ۲۴) و دهها موضوع دیگر، مخاطب آنان بیش از همه، افرادی در سنین ۱۵ تا ۲۹ سال هستند. که از آنان عموماً تحت عنوان جوانان یاد می‌شود. (باقرزاده، ۱۳۹۰: ۱۴)

۷. روش شناسی تحقیق

این تحقیق از انواع تحقیق آمیخته (کیفی و کمی) بوده و جهت دستیابی به هدف در نوع کمی از روشهای تحلیل محتوا و گفتمان، روش تفسیری، روشهای پیمایشی و اسنادی و روش داده بنیاد استفاده می‌شود.

در این تحقیق برای تحلیل کیفی از نرم افزار maxqda و برای تحلیل کمی از نرم افزار spss برای بررسی نتایج استفاده شد. در این تحقیق جامعه آماری شامل ۳ گروه مختلف می‌شود.

کلیه اسناد و مدارک منتشر شده و قابل دسترسی از فرمایشات ولایت فقیه در ارتباط با جوانان تا زمان انجام تحلیل‌های این تحقیق (آذر ۱۳۹۷) مورد بررسی و واکاوی قرار گرفت. همچنین در ارتباط با رویکردهای قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران با وجود این که عبارت جوان در قانون اساسی ذکر نشده اما با توجه به وجود عبارت حقوق ملت در بخشهایی مثل اشتغال، مسکن و غیره به نظر می‌رسد که ذینفع واقعی و مخاطب اصلی قانون اساسی در حوزه های مذکور جوانان هستند، لذا به مواد مرتبط در این قانون توجه شد. متن سند چشم انداز و سیاست‌های کلی نظام نیز در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفت.

برای ارزیابی تجربیات کشور در حوزه جوانان به دو صورت تحلیل کیفی و کمی نیز به نظرات تعدادی از خبرگان در حوزه جوانان تا حد اشباع نظری و استخراج وجوه مشترک ایشان مراجعه شد. به موجب بررسی تحلیل عاملی به عمل آمده روایی پرسشنامه تحلیل کمی به طور متوسط ۷۱ درصد بوده که رقم قابل قبولی بوده مفهوم آن این است که سوالها نزد جامعه آماری فهم مشترکی را ایجاد نموده است. پایایی سوالات پرسشنامه که به معنی تکرارپذیری نتایج یک

پرسشنامه است، نیز با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ حاصل گردید. مطابق خروجی مذکور سوالات پرسشنامه تحلیل کمی دارای پایایی خیلی خوب و عالی ارزیابی شدند.

۸. تجزیه و تحلیل کیفی و کمی یافته‌ها

برای تعیین ارکان جهت ساز در اداره امور جوانان در گفتمان ولایت فقیه و قانون اساسی و بدست آوردن ابعاد و قضایا و مقوله های مد نظر از نرم افزارتحلیل کیفی Maxqda استفاده شد. بدین منظور کلیه داده های مرتبط با جوانان در گفتمان ولایت فقیه و قانون اساسی ابتدا وارد نرم افزار شده و سپس با کدگذاری انتخابی باز و کدگذاری محوری نسبت به تعیین مولفه ها و مقوله ها و مضامین اقدام گردید.

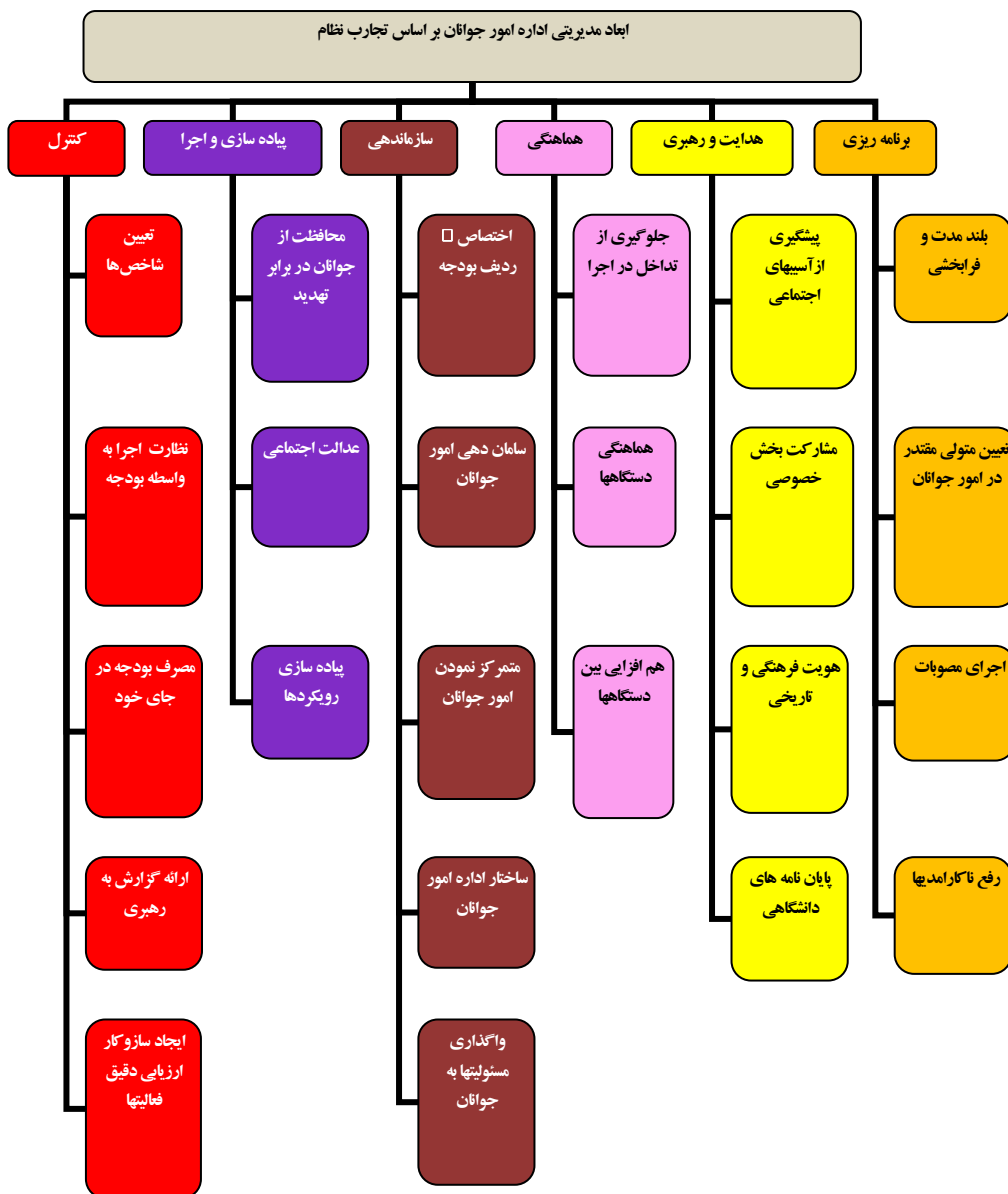

نمودار (۱) ارکان جهت ساز

برخی از مهمترین مقوله های شناسایی شده در ارکان جهت ساز اداره امور جوانان که از مولفه های دکترین، اهداف و سیاست های گفتمان ولایت فقیه و قانون اساسی اقتباس گردیده به شرح زیر هستند:

- تعلیم آداب معاشرت
- بومی سازی شبکه های اجتماعی
- ارتقای نقش نهاد خانواده
- اقامه امر به معروف و نهی از منکر
- مبارزه با مواد تخدیرکننده جوانان
- استفاده بهینه از خدمت نظام وظیفه
- معرفی الگو برای جوانان

برای تبیین کیفی تجربیات نظام در حوزه جوانان علاوه بر ۱۹ مورد مصاحبه عمیق با افرادی دارای سابقه مدیریت عالی در بخش اداره امور جوانان و همچنین صاحب نظران حوزه مذکور (شامل اساتید دانشگاه)، با توجه به محدودیت دسترسی به مسئولان مورد نظر در این حوزه تعدادی از مصاحبه های منتشر شده از ۱۷ نفر از این مقامات (شامل وزیر ورزش و جوانان) نیز مورد استفاده قرار گرفته و تحلیل شد ($17+19=36$). لذا با استفاده از نرم افزار مکس کیودا، اهم ابعاد، قضایا و مؤلفه های الگوی اداره امور جوانان بر اساس تجارب نظام در زمینه ابعاد مدیریتی ۶ گانه یعنی برنامه ریزی، سازمان دهی، هدایت، هماهنگی، پیاده سازی و اجرا، نظارت، کنترل و ارزیابی استحصال گردید.

نمودار (۲) - ابعاد مدیریتی

تعدادی از مقوله‌های ابعاد مدیریتی در اداره امور جوانان بر اساس تجارب نظام نیز به

شرح زیر هستند:

- اصلاح نظام آموزشی^۱
- تبدیل نتایج پژوهش‌ها به برنامه
- واقع بینی در برنامه ریزی
- اختصاص بودجه در قبال کار انجام شده
- تفکیک امر جوانان از ورزش
- تشکیل بانک اطلاعات جوانان

حاصل جمع‌بندی تحلیل کیفی عملکرد اداره امور جوانان در جمهوری اسلامی ایران در جدول زیر به نمایش درآمده است. در این جدول ارزیابی هر یک از مولفه‌ها به صورت ۴ گزینه منطبق بوده، نسبتاً منطبق بوده، کمی منطبق بوده و منطبق نبوده مشخص شده است:

جدول (۱) نتایج پرسشنامه (چک لیست تجارب نظام) و ارزیابی کیفی وضعیت اداره امور جوانان

نتایج تحلیل	مولفه‌ها و مضامین	محور راهبردی
کمی منطبق بوده	تربیت انسان اسلامی	دکترین
نسبتاً منطبق بوده	رشد فضایل اخلاقی (ایمان و تقوا) در جوان	
کمی منطبق بوده	آماده سازی نسل جوان برای حکومت صالحان	
نسبتاً منطبق بوده	ارتقای فرهنگ و هویت دینی و ملی جوانان	
نسبتاً منطبق بوده	اعتقاد به عنایت خدا در ارتقای معنوی جوانان	
منطبق نبوده	نگاه همه سو نگر و جامع به مسائل جوانان	
کمی منطبق بوده	اهتمام به امور جوانان	هدف گذاری
نسبتاً منطبق بوده	اولویت قرار دادن سبک زندگی جوانان	
کمی منطبق بوده	حفظ و ارتقاء، سلامت جسمانی، روانی و اجتماعی جوان	
کمی منطبق بوده	افزایش زمینه مشارکت جوانان در تعیین سرنوشت خود	
نسبتاً منطبق بوده	ایجاد تحول بنیادین علمی، فرهنگی، فکری و روحی در جوانان	
نسبتاً منطبق بوده	تقویت بنیه دفاع ملی از طریق آموزش نظامی جوانان	
نسبتاً منطبق بوده	حفاظت از فداکاریهای جوانان با قلم و زبان و قلب	

۱. نظام آموزشی باید پاسخگوی نیازهای جامعه باشد. در این رابطه برخی معتقدند علوم انسانی در آموزش عالی و در دانشگاه‌های ما دچار ضعف است. مشکل اساسی ما نبود و فقدان سرمایه‌های انسانی در حوزه تخصصی علوم انسانی است. فقدان متخصص در حوزه علوم اقتصادی و بحران‌های اقتصادی و مالی گریبان گیر جامعه یکی از نتایج این وضعیت عنوان شده است. (پیغامی، ۱۳۸۹: ۱۴۹)

نتایج تحلیل	مولفه ها و مضامین	محور راهبردی
منطبق نبوده	تقویت بنیه اقتصادی جوانان	سیاست گذاری
نسبتاً منطبق بوده	ایجاد خودباوری در جوانان	
نسبتاً منطبق بوده	تقویت ابتکار، امید و انرژی در جوانان	
کمی منطبق بوده	اصلاح نگرش مسئولین نسبت به جوانان	
نسبتاً منطبق بوده	پایبندی دانشگاه به رسالت خود در شکوفایی علمی و فکری نسل جوان	
نسبتاً منطبق بوده	عدم غفلت از توطئه فرهنگی دشمن	برنامه ریزی
کمی منطبق بوده	برنامه ریزی بلند مدت و فرباشی برای جوانان	
منطبق نبوده	برنامه ریزی برای رفع ناکارآمدی اداره امور جوانان	
منطبق نبوده	فراهم کردن زمینه اجرای مصوبات شورای عالی جوانان	هدایت
منطبق نبوده	استفاده از فنون و مهارتهای کار تیمی	
منطبق نبوده	آشنا کردن جوانان با هویت فرهنگی و تاریخی	
نسبتاً منطبق بوده	مشارکت دادن بخش خصوصی در حوزه جوانان	
کمی منطبق بوده	استفاده از سمن ها در پیشگیری از آسیبهای اجتماعی	
منطبق نبوده	استفاده از تحقیقات در حوزه جوانان	
نسبتاً منطبق بوده	ساماندهی تحقیقات در حوزه جوانان	
نسبتاً منطبق بوده	دانش افزایی و مهارت افزایی جوانان	هما هنگی
منطبق نبوده	ایجاد هماهنگی بین دستگاههای مختلف در حوزه جوانان	
منطبق نبوده	همگرایی و هم افزایی بین دستگاههای مسئول	سازمان دهی
منطبق نبوده	اختصاص ردیف بودجه با موضوع جوانان	
کمی منطبق بوده	سامان دهی امور جوانان	
کمی منطبق بوده	متمرکز نمودن امور جوانان	
کمی منطبق بوده	تعیین تکلیف ساختار اداره امور جوانان	
کمی منطبق بوده	واگذاری مسئولیتها به جوانان	
نسبتاً منطبق بوده	محافظت از جوانان در برابر تهدیدها	پیاده سازی و اجرا
کمی منطبق بوده	اجرای عدالت اجتماعی	
کمی منطبق بوده	اوقات فراغت جوانان	
کمی منطبق بوده	پیاده سازی رویکردهای مهم در خصوص جوانان	کنترل و ارزیابی
کمی منطبق بوده	تعیین شاخص های ارزیابی عملکرد	
کمی منطبق بوده	نظارت بر اجرا به واسطه بودجه	
منطبق نبوده	اطمینان از مصرف بودجه در جای مناسب خود	
کمی منطبق بوده	ارائه گزارش به رهبری در خصوص آسیبها	

برای تحلیل کمی نظرات خبرگان نیز پرسشنامه ای طراحی شد تا خبرگان بتوانند نظرشان را در قالب چهار گزینه منطبق نبوده، کمی منطبق بوده، نسبتاً منطبق بوده و منطبق بوده ارائه کنند. این پرسشنامه که توسط یک جامعه آماری متشکل از ۳۲ نفر از خبرگان تکمیل گردید، علاوه بر پر کردن خلأهای احتمالی در پاسخ مصاحبه شوندگان، می باید اطلاعات صریحی از وضعیت هر کدام از محورهای ۹ گانه الگوی راهبردی اداره امور جوانان در اختیار محقق می گذاشت. در این راستا ۱۳ گروه مختلف (شامل ۹ محور الگوی راهبردی یعنی ارکان جهت ساز و ابعاد مدیریتی)، در قالب یک پرسشنامه بسته با ۱۶۷ سوال کوتاه جهت یافتن پاسخ به پرسش های محقق مورد استفاده قرار گرفت.

جدول (۲) نتایج پرسشنامه (چک لیست تجارب نظام) ارزیابی کمی وضعیت اداره امور جوانان

جمع بندی نظرات	چک لیست تجارب نظام در حوزه اداره امور جوانان
کمی منطبق بوده	آیا اداره امور جوانان با تحقق شاخص های رشد فضایل اخلاقی، تقویت هویت دینی و ملی، عدالتخواهی و ... (نظریات پایه) منطبق بوده است؟
کمی منطبق بوده	آیا اداره امور جوانان با تحقق شاخص های جوانگرایی، رشد مادی و معنوی جوانان، سازماندهی جوانان برای دفاع از کشور و ... (دکترین) منطبق بوده است؟
منطبق نبوده	آیا اداره امور جوانان با تحقق شاخص های مشارکت و ادغام اجتماعی جوانان، توانمند سازی، مهارت های زندگی، آسیب های اجتماعی و ... (اهداف) منطبق بوده است؟
کمی منطبق بوده	آیا اداره امور جوانان با تحقق شاخص های انسجام و ثبات سیاستها، رویکردهای مختلف شامل رویکرد جامع نگر و رویکرد رفع موانع اجرا و ... (سیاست) منطبق بوده است؟
کمی منطبق بوده	آیا شاخص های برنامه ریزی (تعیین مولفه های برنامه ریزی، تعریف و تنظیم هدف ها و برنامه های عملیاتی و ...) با نیاز های اداره امور جوانان منطبق بوده است؟
کمی منطبق بوده	آیا شاخص های ارایه تمدن و سبک زندگی اسلامی، شناسایی به موقع تهدیدها، فرصتها، ضعف و قوت و ... (هدایت و رهبری) با نیاز های اداره امور جوانان منطبق بوده است؟
کمی منطبق بوده	آیا شاخص های نگرش سیستمی، الزامات قانونی، پاسخگویی قانون و ... (هماهنگی) با نیاز اداره امور جوانان منطبق بوده است؟
کمی منطبق بوده	آیا شاخص های ایجاد شاخه جوانان در احزاب، بسیج دانش آموزی و دانشجویی، مشاورین جوان دولت و ... (سازماندهی) با نیاز اداره امور جوانان منطبق بوده است؟

جمع‌بندی نظرات	چک لیست تجارب نظام در حوزه اداره امور جوانان
کمی منطبق بوده	آیا شاخص‌هایی مثل عملکرد نظام مدیریتی کشور، توفیق شورایی جوانان، سازماندهی ساختارهای مناسب، مشارکت جوانان در مسئولیت‌های اجرایی و ... (پایه سازی و اجرای) با نیاز اداره امور جوانان منطبق بوده است؟
کمی منطبق بوده	آیا شاخص‌های تاثیر نظارت و کنترل بر اصلاح راهبردها، ساختارهای موثر نظارتی، سیستم خود نظارتی و خود کنترلی دینی در مسایل تربیتی جوانان و ... (نظارت و کنترل) با نیازهای اداره امور جوانان منطبق بوده است؟
نسبتاً منطبق بوده	آیا راهکارهای مراقبت از الگوهای رقیب، تغییر ظرفیت دانشگاهها، فناوری اطلاعات و ... (کنترل تغییرات محیطی) با نیاز اداره امور جوانان منطبق بوده است؟
کمی منطبق بوده	آیا تدابیری مثل دیدگاه راهبردی، هماهنگی بین سازمانها و تقسیم کار ملی، هماهنگی بین قوانین و مقررات، اصلاح ساختارها و ... برای مقابله با (چالشها) در اداره امور جوانان منطبق بوده است؟
نسبتاً منطبق بوده	آیا اداره امور جوانان با اهداف انقلاب اسلامی (تعالیم دین مبین اسلام، مقابله با حصر اقتصادی، پاسخ به انتظارات بین المللی و ارایه الگوی تربیتی جوانان، هویت ملی جوانان متناسب با آرمانهای انقلاب اسلامی، اصلاح الگوی مصرف و ...) منطبق بوده است؟

۹. تحلیل شکاف وضعیت مطلوب با وضعیت موجود

با مقایسه وضعیت مطلوب در برنامه های و سیاستهای کلی کشور در حوزه جوانان و وضعیت موجود شکاف موجود میان این دو وضعیت مشخص می گردد. تعیین فاصله وضعیت موجود با نیل به اهداف مندرج در وضعیت مطلوب، برای اتخاذ تدابیر لازم و اصلاح امور نقش حیاتی دارد.

جدول (۳) شکاف وضعیت مطلوب و وضعیت موجود اداره امور جوانان

تجارب کشور در اداره امور جوانان		وضعیت مطلوب و تجارب موفق
ایجاد ساختار مقتدر متولی امور جوانان	سازمان ملی جوانان	
ساماندهی امور جوانان	ستاد ساماندهی امور جوانان در وزارت ورزش و جوانان	
۱- کمیسیون ازدواج و خانواده جوانان، ۲- کمیسیون مشارکت اجتماعی و هویت جوانان، ۳- کمیسیون اقتصاد، اشتغال و مسکن جوانان، ۴- کمیسیون اوقات فراغت و آسیب‌های اجتماعی جوانان، ۵- کمیسیون فضای مجازی جوانان، ۶- کمیسیون بین الملل جوانان		
۱۵۰۰ سازمان مردم نهاد NGO معتبر جوانان داریم که اگر در واقع این را به ۲۵ میلیون جمعیت جوان سرشکن کنیم به ازای هر ۱۵۰۰۰ نفر تقریباً یک سازمان مردم نهاد جوانان است	تقویت سمن ها در حوزه جوانان	
عملیاتی شدن سیاست‌های اجرایی چهارده گانه: ۱. هویت دینی و ملی و ۲. آموزش و آموزش عالی ۳. حقوق و مشارکت جوانان ۴. اوقات فراغت، ۵. رسانه ها و فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات ۶. بهداشت و سلامت ۷. خدمت نظام وظیفه ۸. اشتغال ۹. ازدواج ۱۰. مسکن جوانان ۱۱. مهاجرت ۱۲. بزهکاری ۱۳. دختران و زنان جوان ۱۴. گروه‌های جوان با نیاز خاص	سیاست ملی جوانان	
ضریب جینی قبل از انقلاب، بالای پنجاه بود در حالی که در سال ۹۴ به عدد ۳۸ رسیده است. قبل از انقلاب قشر فقیر مطلق ۴۶ درصد بود در حالی که در سال ۹۳، این عدد به ۹٫۵ درصد رسیده است.	حرکت در مسیر عدالت اجتماعی ^۱	
پیشرفت آن زمینه ساز فرصتهای شغلی برای جوانان بود.	فناوری ارتباطات	
ادغام سازمان ملی جوانان و سازمان تربیت بدنی با یکدیگر با هدف کوچک سازی دولت و کاهش بار اجرائی و برای نظارت و شفاف سازی بیشتر در این حیطه عنوان شد.	وزارت ورزش و جوانان	
۲۳ برابر شدن جمعیت دانشجویی نسبت به قبل از انقلاب،	دستاوردهای نظام آموزشی کشور	
تعداد قابل توجهی مصوبات داشته که شامل سند سیاست ملی جوانان و منشور ملی جوانان است.	شورای عالی جوانان از سال ۱۳۷۱ تا ۱۳۹۷ ۳۸ جلسه داشته	

مقاله پژوهشی: ارائه الگوی راهبردی اداره امور جوانان بر اساس گنجهان ولایت فقیه، قانون اساسی و تجارب جمهوری اسلامی ایران

تجارب کشور در اداره امور جوانان		
منشور تربیتی	۹۸ محور	اصول اخلاقی و تربیتی جوانان در منشور ملی جوانان ترسیم شده توسط رهبری با صراحت تأیید و حمایت شده است.
نظارت رهبری		دستگاه‌های اجرایی مرتبط با امور جوانان باید در حوزه آسیب‌هایی مانند حاشیه نشینی، اشتغال، اعتیاد و ... به رهبری گزارش بدهند.
انباشت قوانین غیر اجرائی	۱۵۰۰ سند در حوزه جوانان داریم.	
نظام آموزش محور به جای اشتغال محور		
آسیب‌ها علیه جوانان	اعتیاد	دانش آموزان دختر و پسر دوره متوسطه کشورمان در سال ۱۳۸۶ و ۸۷ مشخص گردید که ۷۴ ممیز ۳ درصد آنها دارای رابطه غیر مجاز با جنس مخالف بوده اند. با استناد آمار مرکز تحقیقات سایبری سپاه در زمینه مراجعه به سایتهای غیر اخلاقی در ظهر عاشورا، از بین ۱۸۲ کشور جهان، تهران مقام نخست و شیراز رتبه پانزدهم را به خود اختصاص داده است. در تهران ۱۰ هزار تن فروش فعالیت می کنند. ۵۵ درصد معناتان کشور را جوانان تشکیل می دهند.
	رواج یاس و نا امیدی	
	دوره سربازی باید دوره آموزش مهارتها باشد	
بی توجهی به مطالبات معیشتی جوانان	ازدواج	در دیدار رهبری با مسئولان جوانان در دولت هفتم نسبت به آسیبها گلایه کردند. فرمودند ما ۲۰ سال عقب هستیم. اگر به نیازهای طبیعی به موقع می پرداختیم. مشکلات فعلی در زمینه اشتغال، ازدواج، مسکن تا این حد نبود. موضوع جوانان یک موضوع حیثیتی است. در حال حاضر شاهد چهارمیلیون مجرد بالای ۳۰ سال هستیم. این در حالی است که ما ۱۲ میلیون جوان در سن ازدواج نیز داریم. دختران مزدوج از تحصیل روزانه محروم می شوند که به نوعی تنبیه تلقی می شود. که با تشویق ازدواج همخوانی ندارد. ۴۰ درصد جوانان مزدوج طلاق می گیرند

وضعیت موجود و تجارب ناموفق

فصلنامه علمی مطالعات مدیریت راهبردی دفاع ملی، سال سوم، شماره ۱۰، تابستان ۱۳۹۸

تجارب کشور در اداره امور جوانان	
اشتغال	نرخ بی‌کاری جوانان در ایران ۲۹،۴ درصد است، درحالی‌که نرخ بی‌کاری کل در جامعه ۱۲،۲ است.
اوقات فراغت	در بخش اوقات فراغت ۱۹ سازمان اجرایی فعال موجود است اما فقط به بخش محدودی یعنی ۲۰۰ هزار نفر از ۱۵ میلیون نفر جوانان کشور از برنامه های اوقات فراغت بسیج و شهرداریها و آموزشی پرورش ... استفاده می‌کنند. ۱۰ درصد از جامعه هدف از برنامه ریزیها منتفع می‌شوند در صورتیکه باید ۸۰ تا ۹۰ درصد جامعه استفاده کنند.
خروج نخبگان از کشور	
غفلت از مطالبه عدالت جوانان	
ناکارآمدی اجرایی امور جوانان	بحران جانشینی و جوانگرایی در دستگاههای اجرایی
	بی توجهی دولت به حوزه جوانان
	عدم نگاه جدی دولت به موضوع جوانان
	دشوار بودن اجابت مطالبات
	در حوزه جوانان علیرغم توصیه های موجود ابزار لازم برای تحقق اهداف در اختیار قرار نگرفته است.
سیاستگذاری سلیقه‌ای	بر اساس رویکردهای متفاوت مدیران در هر دوره ای اولویتها متفاوت بود.
ضعف ساختاری حوزه جوانان	ادغام ورزش و جوانان یک اشتباه استراتژیک بود.
ضعف مدیریت در حوزه جوانان	رئیس سازمان ملی جوانان به عنوان معاون رئیس‌جمهور ظرفیت‌های بسیار مهمی داشت که باید استفاده می‌شد و اگر استفاده نشده شاید به دلیل ضعف مدیریت بوده است.
ضعف هماهنگی بین دستگاهها	قرار بوده است سازمان ملی جوانان و وزارت ورزش جوانان بتوانند بین دستگاه‌های مختلف (مثل وزارت آموزش و پرورش، آموزش عالی، وزارت ارشاد، صدا و سیما، وزارت رفاه و تامین اجتماعی، شورای عالی انقلاب فرهنگی) هماهنگی ایجاد بکنند. اما محقق نشده است.

تجارب کشور در اداره امور جوانان	
اکثر مصوبات این شورا در طول ۲۴ سال فعالیت آن اجرایی نشده است.	عدم اجرای مصوبات شورای عالی جوانان
برنامه های موجود فاقد شاخص ها و معیارهای قابل سنجش هستند. در برنامه های توسعه کمیتهها بیان نشده است.	فقدان معیار و شاخص ارزیابی عملکرد
بودجه بخش جوانان در سال ۹۵ به ۱۰ میلیارد تومان رسید. با توجه به بودجه ۱۲۰ هزار میلیارد تومانی دولت و رقم مذکور برای ۲۵ میلیون نفر جوانان کشور تناسب معقولی وجود ندارد. (یعنی سهم ۰/۰۰۶ درصدی بودجه برای حدود ۳۰ درصد جمعیت کشور)	فقدان منابع مالی مستقل حوزه جوانان
در دیدار مسئول وقت سازمان ملی جوانان با مقام معظم رهبری (سال ۸۶، ۸۷) حضرت آقا به شدت سازمان را از ورود به امور اجرایی پرهیز دادند. البته در دوره های بعد نگرش مذکور تغییر پیدا کرد و سازمان ملی جوانان وارد بحث های اجرایی شد. با ادغام در تربیت بدنی نیز همه چیز تعطیل شد.	محدودیت اجرایی سازمان ملی جوانان

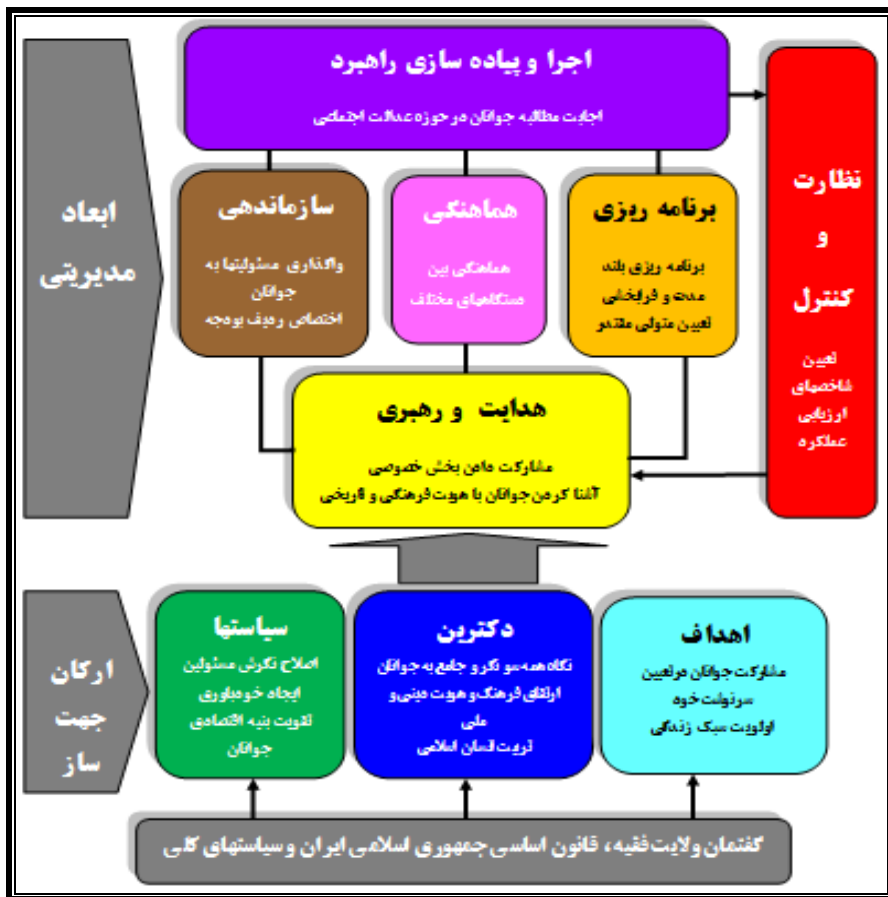
۱۰. الگوی راهبردی اداره امور جوانان

با توجه به تحلیل محتوای کیفی و ارزیابی کمی عملکرد کشور در اداره امور جوانان الگوی راهبردی در این زمینه به شکل زیر با ذکر برخی از مصادیق استحصال شده در این پژوهش قابل ارائه است.

به موجب الگوی مذکور متغیرهای تاثیر گذار بر الگوی راهبردی اداره امور جوانان در دو گروه شامل ارکان جهت ساز و ابعاد مدیریتی ارائه شده اند. مواردی چون تربیت انسان اسلامی، نگاه همه سونگر و جامع به جوانان و ارتقای فرهنگ و هویت دینی و ملی جوانان به عنوان دکترین، مشارکت جوانان در تعیین سرنوشت خود و اولویت امور مرتبط با سبک زندگی به عنوان اهداف و نهایتاً تقویت بنیه اقتصادی جوانان و تغییر نگرش مسئولین به جوانان و همچنین ایجاد خود باوری مهمترین جهت گیریهای مطلوب نظام جمهوری اسلامی ایران در زمینه اداره امور جوانان قابل ذکر هستند. بدیهی است آمال و آرزوهای موجود در ارکان جهت ساز نظام تاثیر مهمی بر تجربیات کشور در حوزه اداره

امور جوانان و ابعاد مدیریتی حاکم بر وضعیت موجود اداره امور جوانان داشته است. بدیهی است چشم انداز موجود در ارکان جهت ساز اداره امور با وضعیت موجود کاملاً منطبق نبوده و نتیجه حاصل از تعیین میزان شکاف موجود، ضمن تاکید بر لزوم بازنگری در اداره امور جوانان، میزان تغییرات مورد نیاز را تعیین نموده است. مشارکت بیشتر بخش خصوصی در اداره امور جوانان، واگذاری مسئولیتهای اجرایی به جوانان، هماهنگی بین دستگاه‌ها، تعیین متولی مقتدر، تقویت عدالت اجتماعی و تعیین شاخص‌های ارزیابی مهمترین شاخص‌های ابعاد مدیریتی در الگوی راهبردی پیشنهادی این تحقیق در زمینه اداره امور جوانان است.

نمودار (۳) الگوی راهبردی اداره امور جوانان

۱۱. جمع‌بندی و پیشنهادها

ارزیابی کلی این پژوهش از عملکرد کشور در حوزه جوانان این است که هنوز با شرایط مطلوب فاصله قابل توجهی وجود دارد (متوسط) در حالیکه انتظارات داخلی و خارجی در این زمینه عملکرد عالی بوده است. لذا اداره امور جوانان در کشور نیازمند بازنگری می باشد.

بخش مهمی از نارسایی‌ها در حوزه اداره امور جوانان تابعی از ضعف مدیریت کلان کشور می باشد.

به موجب اصول مسلم مدیریت، احراض شرایط تغییر برای اصلاح، نیازمند گفتمان سازی در هر حوزه ای می باشد. لذا هرگونه تغییر و اصلاح در اداره امور جوانان نیازمند مقدماتی است که باید در ارکان جهت ساز برای آن اتخاذ تدبیر گردد. برگزاری همایشهای ملی با مشارکت حداکثری خبرگان و بدون اعمال سلیقه‌های شخصی، گروهی و صنفی یکی از ملزومات اثر بخشی مطلوب چنین رویکردی می باشد.

عملکرد شورای عالی جوانان باید آسیب شناسی گردیده و برای نقاط ضعف این نهاد متولی امور جوانان چاره اندیشی گردد.

موضوع اشتغال جوانان یک معضل بین المللی است. اصولاً بسیاری از مسائل و معضلهای مرتبط با جوانان مسایل مشترک بین المللی هستند و می توان از تجربیات مفید برخی از کشورها و سازمان‌های بین المللی در این زمینه استفاده نمود. لذا نباید با نگاه غلط و ارزیابی اشتباه این قبیل مسایل را محدود به کشورمان تلقی نموده و دچار یاس و ناامیدی شد.

یک سری از مسائل و مشکلات مرتبط با جوانان تابعی از مسائل و مشکلات عمومی جامعه مثل بحران‌های اقتصادی اجتماعی و تغییرات تکنولوژیک هستند، بنابراین مسائل مذکور بیشتر از اینکه ریشه در مدیریت امور جوانان داشته باشند در سایر حوزه‌های عمومی ریشه داشته و مبتلا به همه اقشار جامعه است. به نظر محقق بخشی از تفاوتهای موجود بین نسل جوان امروز با نسل جوان دهه‌های قبل ناشی از تغییرات اجتناب ناپذیر ناشی از پیشرفت علوم و فناوری بوده و منحصر به قشر جوان جوامع نمی‌شود و چنانچه اقشار میانسال و یا بزرگسال امروز را با اقشار مشابه دوره‌های قبلی مقایسه کنیم، تفاوتهای اجتناب ناپذیر مشابهی قابل تشخیص خواهد بود.

مسائل مرتبط با مدیریت به دلیل ارتباط با مولفه های انسانی ماهیت پویا داشته و بنابر این با راه حل های پویا و تکنیکهای سیستم دینامیک به جای نسخه ها و روشهای ثابت و استاتیک باید به آنها پرداخت. این مسئله در ارتباط با مسایلی از جنس جوانان، سالمندان و زنان نقش اساسی دارد.

آسیب شناسی و تعیین تکلیف ساختار متولی اداره امور جوانان و تعیین متولی مقتدر در این حوزه ضرورت دارد.

تخصیص بودجه کافی و متناسب با اولویتهای موجود در اداره امور جوانان نیز ضروری است.

توسعه فناوریهای جدید مثل فناوری اطلاعات جهت ایجاد فرصتهای شغلی برای جوانان مانند الگوی کشورهایی از قبیل هند، امریکا و اتحادیه اروپا در این زمینه بسیار موثر خواهند بود.

مدیریت ظرفیت های بخش خصوصی در حوزه جوانان حرکت در مسیری صحیح برای اصلاح محدودیت ها و مسایل و مشکلات موجود در این بخش ارزیابی می شود.

رفع موانع موجود برای هماهنگی بین دستگاه های مختلف در حوزه جوانان نیازمند به کارگیری تکنیک های مدیریتی و استفاده از تجربیات متخصصان علوم مدیریتی و جامعه شناسی است.

جوانگرایی و واگذاری مسئولیت به جوانان نیازمند برنامه ریزی مناسب در زمینه جانشین پروری، عزم و اراده ملی برای حل بحران جانشینی در کشور است. بنابر این توسعه راهکار مناسب در این زمینه به ترتیب اولویت شامل اراده ملی و برنامه ریزی آموزشی می شود. با توجه به اینکه تحقق عدالت اجتماعی به عنوان یکی از مهمترین ارکان انقلاب اسلامی مطرح شده است. لذا حرکت در زمینه جوانگرایی پاسخ منطقی به مطالبه عمومی جوانان در این زمینه تلقی می شود.

از آنجا که هیچ نظام مدیریت بدون کنترل و ارزیابی متصور نیست، لذا تعیین شاخص های ارزیابی عملکرد در حوزه جوانان برای اصلاح وضعیت موجود و حرکت به سمت وضعیت مطلوب در حوزه جوانان ضرورت دارد.

فهرست منابع و مآخذ

الف. منابع فارسی

- صحیفه نور (مجموعه ۲۲ دو جلدی)، مجموعه رهنمودهای امام خمینی (ره)، مرکز مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، انتشارات شرکت سهامی چاپخانه وزارت ارشاد اسلامی، سالهای چاپ ۱۳۶۱ تا ۱۳۷۱
- راهنمای دوره ۲۲ جلدی صحیفه نور، ناشر موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، سازمان چاپ و انتشارات، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، چاپ اول پائیز ۱۳۷۲
- وصیت‌نامه الهی سیاسی امام خمینی (ره)، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات، تهران ۱۳۶۸
- بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در پایگاه اینترنتی <http://www.khamenei.ir/>
- باقرزاده، محمدرضا، قانون اساسی ج.۱.۱. و مطالبات جوانان - حقوق عمومی، دولت و جوانان، مرکز تحقیقات میان رشته ای علوم انسانی، دانشگاه امام صادق ع، تهران ۱۳۹۰
- پروژه تحقیقاتی الگوی توسعه ایرانی - اسلامی، راهبردیومی، اردیبهشت ۱۳۸۹ - شماره ۱۰۴
- پیغامی، عادل، گفت و گوی علمی - الگوی پیشرفت «اسلامی ایرانی» رویکردها و راهبردها، راهبرد بومی، اردیبهشت ۱۳۸۹ - شماره ۱۰۴.
- خرمشاد، محمد باقر، علی پور، رضا، راهبردهای فعال سازی جوانان در راستای ارتقای اقتدار ملی ج.ا. ایران، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال سیزدهم شماره ۴۹، بهار ۱۳۹۴
- ربیعی، علی. اسماعیلی، معصومه (۱۳۸۹). مطالعه پیمایشی درباره اعتبار رسانه های خبری در میان شهروندان تهرانی در جریان تحولات اجتماعی قبل و بعد از انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۸۸. فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات، سال ششم، شماره ۱۹، تابستان.
- دبیرخانه شورایی عالی جوانان، وزارت ورزش و جوانان (تیر ۱۳۹۲)، مجموعه مصوبات شورایی عالی جوانان (مجموعه مصوبات جلسات یکم تا سی و پنجم).
- صادقی، رسول (اسفند ۱۳۹۱) تغییرات ساختار سنی جمعیت و فرصت پنجره جمعیتی، مجموعه مقالات همایش ملی جمعیت، تعالی و راهبردها، دسترسی از اینترنت مورخ ۱۳۹۷/۱۱/۱۵:
- <https://www.sabteahval.ir/Upload/Modules/Contents/asset۹۹/majmuemaghalat.pdf>
- مرکز آمار ایران (۱۳۹۱)، نتایج سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۱، چاپ اول، تهران، انتشارات مرکز آمار ایران.
- مکارم شیرازی، حمید (۱۳۸۳) غرب زدگی جوانان، نشر سازمان تبلیغات اسلامی، تهران
- نتایج آمارگیری نیروی کار پاییز ۱۳۹۱، ریاست جمهوری، معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی، مرکز آمار ایران
- نصرتی کردکندی، پرویز، ارکان جهت ساز استراتژیک سازمانی چیست؟ پایگاه اینترنتی روزنامه دنیای اقتصاد تاریخ چاپ ۱۳۹۵/۹/۹ تاریخ مشاهده ۱۳۹۷/۱۱/۱۶، در آدرس:
- <https://donya-e-eqtasad.com/> ارکان جهت ساز استراتژیک سازمانی چیست - ۱۰۸۱۲۲/۲۴ - بخش

مدیران

ب. منابع لاتین

- Roudi Fahimi, Farzaneh (July ۲۰۱۱). Percent Change in the Number of Youth ۲۰۱۰-۲۰۴۰, Presentation by of The Population Reference Bureau. Retrieved from <https://www.prb.org/>
- Roudi Fahimi, Farzaneh (June ۲۰۱۵). Can a Nuclear Deal Help Iran's Young Labor Force? Retrieved from <https://www.prb.org/iran-laborforce-wilson-center/>
- Salehi-Isfahani, Djavad (August ۲۰۱۰), Iranian Youth in Times of Economic Crisis: Working Paper, Dubai Initiative, Belfer Center for Science and International Affairs, Harvard Kennedy School, Retrieved from <https://www.brookings.edu/research/iranian-youth-in-times-of-economic-crisis>.
- Cincotta, Richard & Sadjadpour, Karim (December ۲۰۱۷) Iran in Transition: The Implications of the Islamic Republic's Changing Demographics, Retrieved from http://politicaldemography.org/wp-content/uploads/۲۰۱۷/۱۲/Cincotta-Sadjadpour_Iran_in_Transition_Final.pdf.